

**FÉKEZZÜK MEG AZ
INVÁZIÓS NÖVÉNYEKET!**

Mit jelent az „inváziós faj” kifejezés?

Azokat a növény és állatfajokat, melyek nem őshonosak egy adott környezetben, és ebben a számukra új környezetükben képesek, tartósan megtelepedni és ott szaporodni, idegenhonos fajoknak nevezük. Ha ezek a fajok az őshonos fajok élőhelyét előzönlük, az őshonos fajokat eredeti élőhelyükről kiszorítják akkor inváziós, nemzetközi kifejezéssel élve Invasive Alien Species-fajokról beszélhetünk.

Az inváziós fajok ezzel a tulajdonságukkal számos probléma okozói lehetnek:

- Kiszorítják az őshonos fajokat, így csökken a társulások sokszínűsége. (Ezáltal a természeti környezetünk ellenálló-képessége tovább csökken a környezeti kihívásokkal kapcsolatban pl. globális klímaváltozás)

- Gyomnövényként vagy kártevőként megjelenve, a természetett növényeink termésében tetemes kiesést okozhatnak, vagy akár az egész termés oda-veszhet.
- Egészségügyi problémákat okozhatnak pl. az ürömlevelű parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*) pollen terhelése.
- A pihenni vágyók egy látványában elszegegyedett, mindenfelé egyveretű tájat találnak a régi változatos tájkép helyett.

Mindezek miatt az Európa Parlament és Tanács a 1143/2014/EU rendeletben és Magyarország Kormánya a 408/2016. (XII. 13.) Korm. rendeletben szabályozták az inváziós fajokkal kapcsolatos kötelezettségeket, teendőket.

Kötelezettségek, teendők az inváziós fajokkal kapcsolatban

A vonatkozó joganyagok egyszerűsített értelme a következő:

- A széles körben elterjedt inváziós fajokkal kapcsolatban **alapvetően a földhasználó**, illetve a vagyonkezelő, tulajdonos **felelős a területén megjelenő inváziós faj féken tartásához szükséges feladatok elvégzéséért**.
- Különösen problémás fajok esetén külön jogszabály rendelkezik a kötelezettségekről pl. a parlagfű esetén (*Ambrosia artemisiifolia*) (Ezzel kapcsolatban a

Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal /Továbbiakban: NÉBIH/ honlapján lehet pl. aktuális információkat találni: <https://portal.nebih.gov.hu/>)

- A hazánkban újonnan megjelenő fajok korai észlelésében és gyors kiirtásában a területileg illetékes Nemzeti Park Igazgatóság működik közre.

(A fentebb leírtak természetesen nem helyettesítik a vonatkozó jogszabályok pontosabb ismeretét!)

Melyek az Észak-Magyarországon leggyakrabban előforduló inváziós növényfajok?

Bár hazánkban nagyon sok inváziós növényfaj van már jelen, Észak-Magyarországon egyelőre csak néhány okoz komolyabb problémát.

1. Ezek közül a **kanadai aranyvessző** visszaszorítására indított az Aggteleki Nemzeti Park (ANP) Igazgatósága programot. A program keretein belül a védett területek nagyobb részén szeretnék túrhető mértékig visszaszorítani a fajt.
2. Az **ártéri keserűfű** állományainak visszaszorítását az ANP területén részben már Igazgatóságunk elvégezte, de több helyen elsősorban településeken még előfordul. Visszaszorítására csak a lakossággal történő összefogás esetén van remény.
3. A **selyemkóró** még csak szórványosan fordul elő az ANP területén, de az Igazgatóság illetékességi területén

robbanásszerűen terjed. A tömeges elterjedés megelőzésére nagy erőfeszítéseket teszünk.

4. Szintén komoly gondot jelent a **mirigyes bálványfa**, mely egész Észak-Magyarországon megtelepedett, nem csak mezőgazdasági és bolygatott területeken, hanem belterületi ingatlanokon is.

A parlagfüvet sajnos már senkinek sem kell külön bemutatni. Az ellene való védekezés országos jelentőségű, központi irányítású, a probléma mértékének megfelelően nagyon szigorúan szabályozott. Ezért ennek a fajnak a visszaszorítási módszereire e kiadvány keretében nem térünk ki részletesen. Az ellene való védekezést a NÉBIH koordinálja. Részletesebb információ itt található: <https://portal.nebih.gov.hu/parlagfu>

Az inváziós növényfajok visszaszorításának általános szabályai

Általános alapelvek:

- **Tilos olyan kezelést megkezdeni, amelynek bizonyosan nem tudjuk az összes lépését teljesen elvégezni, mivel a legtöbb özönfaj agresszív terület-foglalásba kezd a bolygatás hatására.**
- A kezelés megkezdésekor figyelembe kell venni a növény terjedési stratégiáját, és ennek megfelelően kell kialakítani a kezeléseket térbeli és időbeli rendjét, így a már megtisztított terület kevésbé fertőződik újra.
- A visszaszorítás elsősorban mechanikus módszerekre alapozva kell, hogy történjen. A mechanikus kezelés időzítése és eszköze optimálisan alkalmazkodik a visszaszorítani szándékozott faj életmenetéhez. Általában kijelenthető, hogy a talaj bolygatásával járó kezelést nem szabad alkalmazni.
- A mechanikus kezelés időzítése és eszköze a lehető legnagyobb mértékben biztosítsa a kezelt területen jelenlévő konkurens (melyek jelenléte kívánatos), illetve védett fajok egyedeinek megőrzését.
- Védett területen csak a ritka, szálanként megjelenő, vagy különálló sarjtelemek formájában előforduló egyedek állományainak felszámolásakor jöhet szóba a vegyszeres kezelés.
- A gyomirtó szeres kezelés időzítése és eszköze optimálisan alkalmazkodik a visszaszorítani szándékozott faj életmenetéhez, így lehet biztosítani azt, hogy abban a fejlődési stádiumban avatkozunk be, amikor a növény a legkevesebb tartalékkal rendelkezik, s így az átlagosnál sérülékenyebb.

- A felhasznált vegyszermennyiség a lehető legkisebb dóziszú és ismétlésszámú legyen a többi kímélendő faj védelme érdekében.
- A felhasznált vegyszert úgy kell kiválasztani, hogy környezeti és egészségügyi veszélyessége a lehető legkisebb legyen.
- A vegyszer kijuttatásának módját úgy kell megválasztani, hogy az elszóródás mértéke a legkisebb, ezáltal a környezeti és egészségügyi kockázat a legalacsonyabb legyen.
- **Védett természeti területen bármely kezelés csak a természetvédelmi hatóság előzetes engedélyével végezhető!**

Ha kérdése van, forduljon az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóságához információért!

E-mail: info.anp@t-online.hu
Tel.: + 36 48 506 000

A kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*) bemutatása és visszaszorításának módszerei

A kanadai aranyvessző bemutatása

A kanadai és a magas aranyvessző Észak-Amerikából származó fajok. Az akár 2,5 méteresre is megnövő kóros növények eredetileg dísnövényként kerültek az európai botanikus kertekbe. Innen vadultak el.

Élőhelyben nem válogatósak, szinte mindenütt előfordulhatnak, bár az árnyéket kevésbé kedvelik, így erdőkben csak foltokban találkozhatunk velük. Az aranyvessző tarackos gyökérzetével gyorsan terjeszkedve foglal el újabb és újabb területeket. Magjai csírázásához inkább a felhagyott szántók, és a vaddisznótúrások csupasz földfelszíne biztosít lehetőséget, az új növények tarackjaikkal már 2 év alatt behálózzák az újonnan elfoglalt terület talaját. Virágzásuk július közepétől októberig tart.

Ahol az aranyvessző tömegesen elszaporodik ott sajnos az eredeti, hazánkra jellemző növényzet elpusztul, és vadon élő állataink sem találnak megfelelő élőhelyet az áthatolhatatlan „aranyvessző-dzsungelben”.

Hogyan kezdünk hozzá a kanadai aranyvessző visszaszorításához

Mechanikus irtási, gyengítési módszerek:

Szántás:

Fertőzött területeken a tarackok szántással vagy tárcsázással történő feldarabolása hatékonyan pusztítja az aranyvessző egyedeket, de ezt a totális beavatkozást védett természeti területeken lévő gyepek esetén nem alkalmazható, a védett értékek veszélyeztetése miatt. A felhagyott szántó területek gyeppé alakítása esetén ellenben megfontolandó eljárás lehet, a közelben található kaszált, értékesebb gyepekről származó magkeverékkel történő felületessel kombinálva.

Kaszálás/szárzúzás:

A szárzúzást 20 cm magasságban, július 31. és augusztus 15. között, közvetlenül a teljes virágzás megkezdődése előtt kell elvégezni. A 20 cm-es tarlómagasság jó lehetőséget ad a gyepeben található többi faj regenerálódására.

Gépi kaszával történő kezeléssel szemben kalapácsos, vízszintes tengelyű szárzúzót célszerű alkalmazni, mivel így a kaszálás hatásán túl az aranyvessző szára nagy felületen roncsolódik (szálakra szakad), a kezelt magasság alatt is visszaszárad, a megmaradt rügyek nagy része elhal. A szárzúzó javasolt munkaszélessége maximum 3 m. Ekkor a kezelés költség-hatékonysága már kielégítő, de a gyepeken élő állatok még viszonylag jó eséllyel el tudnak menekülni.

Legeltetés:

Feltétlenül meg kell jegyezni, hogy az aranyvessző hozzávetőleg 0,9–1,5% szaponin hatóanyagot tartalmaz általában, ezért a felfúvódás veszélye miatt az érzékenyebb kérődzőkkel történő legeltetés nem ajánlott. Tapasztalatok szerint a legeltetést juhokkal célszerű végezni, mert a szárzúzás után újra sarjadó aranyvessző üde hajtásait előszeretettel rágják. A juhok helyett esetleg lovakat is lehet használni, de csak akkor, ha a legelést szakaszolni tudjuk, mivel a nagy területen táplálkozó lovak nem preferálják az aranyvessző üde hajtásait. Korábban az Aggteleki Nemzeti Park területén az aranyvesszővel fertőzött területeken a sarjún juhokkal legeltettek, illetve az Igazgatóság magyar szürkemaráhkkal legeltetett. Mind a két esetben megfigyelhető volt az aranyvessző gyors visszaszorulása.

Vegyszeres visszaszorítási módszer:

A vegyszeres kezelést a teljes virágzás megkezdődése előtt közvetlenül a leghatékonyabb alkalmazni, de tapasztalatunk szerint a május elejétől (10–15 leveles állapottól) alkalmazott szer már az elvárt hatékonysággal pusztítja el a kezelt egyedeket.

A használt hatóanyag: glifozát-isopropilamin 3 %-os vizes oldata. A permetlé jobb megtapadásának elősegítésére nedvesítő szer használata ajánlott. A kijuttatás módja: kézi-pumpás permetezőből pontpermetezés.

A vegyszerezés kizárólag a kezelendő egyedeket érintheti. A kezelés a gyepeken, erdőszegélyeken egyesével álló, illetve néhány m²-es foltokat alkotó növényekre terjed ki.

Nedves, alkalmilag vízállásos és/vagy vérfűvel borított, területeken vegyszeres védekezést csak az ANP kijelölt szakfelügyelőjének jelenlétében és irányításával lehet végezni.

A kezelt területet szeptember hónap folyamán célszerű újra ellenőrizni, ekkor a kimaradt egyedeket könnyebb megtalálni. Az esetlegesen túlélő egyedeket a következő év májusában újra kell permetezni a rezisztencia kialakulásának megakadályozása érdekében.

Felhívjuk a figyelmet, hogy védett természeti területen bármely kezelés csak a természetvédelmi hatóság előzetes engedélyével végezhető.

Az ártéri keserűfű (*Fallopia japonica*) bemutatása és visszaszorításának módszerei

Az ártéri keserűfű bemutatása:

Az ártéri keserűfű eredeti elterjedési területe Kelet-Ázsiában van. Európába 1823-ban hozták be egy holland botanikus kertbe. Nem csak impozáns megjelenése miatt ültették, hanem takarmánynövényként is szerették volna hasznosítani. Hazánkban először 1923–24 táján említik, 1985-re szinte az egész országban előfordult.

Élőhelyei egyrészt vízparti, viszonylag nedvesebb élőhelyek, illetve az ember által bolygatott száraz vagy rossz vízgazdálkodású pionír felszínek (vasúti töltések, meddőhányók, elhanyagolt vagy felhagyott kertek).

Kiemelkedő allelopatikus hatása mellett (a többi növényfaj fejlődését gátló hatás), gyökérzetének agresszív tápanyagelvonó tulajdonsága, illetve magas termetének köszönhető erős árnyékolása miatt az általa előzönlött területeken hosszú időre képes teljes mértékig kiszorítani a hazai fajokat.

Hogyan kezdjük hozzá az ártéri keserűfű visszaszorításához

Mechanikus irtási, gyengítési módszerek:

Kaszálás/szárzúzás:

Az előzönlött területek rendszeres kaszálása, szárzúzása szükséges. Először 50–80 cm hajtásfejlődésnél (április közepe - május eleje) kell kaszálni. Ezután kéthetente szükséges a kaszálás ismétlése az egész vegetációs periódus alatt.

Legeltetés:

Legeltetéssel elsősorban juhokkal, kecskékkel és szarvasmarhákkal lehet megkísérelni a kezelendő növények gyengítését. A legeltetést a tavaszi időszakban célszerű megkezdeni, mivel később a növény megkeményedő, elparásodó szára már nem alkalmas erre a célra.

Vegyszeres visszazorítási módszer:

A vegyszeres kezelést 80–100 cm-es hajtásfejlődéstől a leghatékonyabb alkalmazni (mivel a növény fagyérzékeny, a kezeléssel meg kell várni az éjszakai fagyok elmúltát).

Használható hatóanyag: glifozát-isopropilamin 5%-os vizes oldata. A permetlé jobb megtapadásának elősegítésére nedvesítő szer használata ajánlott. A kijuttatás módja: kézi-pumpás permetezőből pontpermetezés/kenés.

A vegyszerezés kizárólag a kezelendő egyedeket érintheti. A kezelés a szegélyeken egyesével álló, illetve néhány m²-es foltokat alkotó növényekre terjedhet ki. Nedves, alkalmileg vízállásos, területeken, vízfolyások partjához közel vegyszeres védekezést csak az ANP kijelölt szakfelügyelőjének jelenlétében és irányításával lehet végezni.

A növény vízfolyásokhoz, vizes élőhelyekhez közel fordul elő a leggyakrabban. Ezért külön felhívjuk a figyelmet, hogy a használni tervezett növényvédő szer engedélyokiratában szereplő korlátozásokat minden esetben be kell tartani.

Felhívjuk a figyelmet, hogy védett természeti területen bármely kezelés csak a természetvédelmi hatóság előzetes engedélyével végezhető.

Mit ne tegyünk semmiképpen:

Nagyon lényeges kiemelni, hogy az ártéri keserűfű mechanikai gyengítés hatására agresszív területfoglalásba kezd a rizómáival, így ha nem biztosítható a rendszeres kaszálás, akkor nem is szabad azt megkezdeni.

A selyemkóró (*Asclepias syriaca*) bemutatása és visszaszorításának módszerei

A selyemkóró bemutatása

A selyemkóró őshazája Észak-Amerika keleti síkságaira tehető. Európába viszonylag korán 1623-ban került át. Először a mediterrán területeken terjedt, hazánkban először 1736–37-ben említik. Az 1997. évi gyomfelvételezésen már a 76. leggyakoribb gyomfajként jellemezték. Az elmúlt években az Igazgatóság illetékességi területén robbanásszerű terjedését figyeltünk meg.

Az ANP területén eddig szórványosan fordult elő, tömegesebb megjelenése az elene való védekezés esetleges elmaradása esetén a következő évtizedben várható.

Hogyan kezdjünk hozzá a selyemkóró visszaszorításához

Mechanikus irtási, gyengítési módszerek:

Mivel a selyemkóró tejnedve bőséges és mérgező, legelő állattal történő visszaszorítása gyakorlatilag nem megvalósítható.

Sajnos a kaszálás és a szárazzás a csírázást követő 15–20 nap kivételével ugyancsak kevés eredménnyel kecsegtet, jobb híján a virágzást, magérlelést lehet ilyen módon megakadályozni. A növény rizómáival való térfoglalását csak lassítani lehet. Figyelembe véve azonban,

hogy egy-egy egyed 100 évnél is tovább élhet, biztosan lesz olyan év, amikor magot is tud majd érlelni a mechanikus kezelés esetleges hiányossága miatt.

Vegyszeres visszaszorítási módszer:

Hatékony vegyszeres visszaszorításra a virágbimbók megjelenésétől a virágzás befejeződéséig van lehetőség.

Használható hatóanyag: glifozát-isopropilamin 3–5%-os vizes oldata. A permetlé jobb megtapadásának elősegítésére nedvesítő szer használata ajánlott. A kijuttatás módja: kézi-pumpás permetezőből pontpermetezés/kenés.

Mit ne tegyünk semmiképpen:

A selyemkóró ellenállóknak mutatkozik a túl korán vagy későn elvégzett vegyszeres kezelésekkal szemben. Szintén kerülni kell a vegyszeres kezelés utáni kaszálást, szárzúzást a hajtások teljes elszáradásáig. Vegyszerezés után ne végezzünk túl korán mechanikai kezelést.

A selyemkóró a rendszertelen kaszálásra, szárzúzásra, talajmozgatásra intenzív sarjtelep képződéssel, agresszív területfoglalással válaszol.

Felhívjuk a figyelmet, hogy védett természeti területen bármely kezelés csak a természetvédelmi hatóság előzetes engedélyével végezhető!

A mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*) bemutatása és visszaszorításának módszerei

A mirigyes bálványfa bemutatása

A mirigyes bálványfa őshazája Kína, és Korea. Európába a magjai kerültek át az 1740-es években Párizsba. Ugyanebben az évszázadban már Amerikában is meghonosodott. Napjainkra öt kontinens mérsékelt övi és mediterrán területein elterjedt szinantrop (az ember közelében megtelepedő) faj.

Hogyan kezdünk hozzá a mirigyes bálványfa visszaszorításához

Mechanikus irtási, gyengítési módszerek:

Hacsak nem a közvetlen környezetünkben, házunk udvarán, kertünkben szeretnénk visszaszorítani a mirigyes bálványfát és a folyamatos jelenlétünk nem biztosítható, ne kísérletezzünk a mechanikus módszerekkel.

A növény kivágása után a gyökérsarjak tömeges felverődésére, illetve az első-ródott magok tömeges csírázására lehet számítani 2–3 évig. Ezeket rendszeresen 1–2 hetente ki kell gyomlálni, vissza kell vágni egészen addig, míg újabb hajtás már nem jelenik meg.

Vegyszeres visszaszorítási módszer:

8 cm törzsátmérő felett a törzsbe mélyített fúrással (legalább 6-os fúrószárral) 10 cm-enként oldal irányú (nem a törzs középpontja felé, hanem lehetőleg minél több szállító nyalábot keresztezve kb. 45 fokos szögben) lyukakat fúrunk. Minden lyukba egyenként 1–2 ml glifozát-isopropilamin hatóanyagot juttatunk. A lyukakat ezután el kell tömni, hogy a hatóanyag ne száradjon be.

A 8 cm törzsátmérő alatt a növény törzsét kell beecsetelni 10–15 cm szélességű gyűrűben. A felhasznált szer glifozát-isopropilamin olajos emulziója.

Az 1,5 m-nél alacsonyabb hajtások kezelésére 3,5%-os glifozát-isopropilamin oldatot permetezhetünk a növény leveleire, melyhez tapadásfokozót adagolunk. A kijuttatást kézi-pumpás permetezővel végezzük. Permetezéskor a hajtások csúcsán, a levelek összefogásával az elszóródást lehet minimalizálni.

Azonban ebbe a kezelésbe is csak akkor szabad belekezdeni, ha módunk van azt egymást követő legalább három év során megismételni.

Mit ne tegyünk semmiképpen:

A mirigyes bálványfa kivágása után, elmaradó kezelések esetén több száz magonc és gyökérsarj felverődésével kell számolnunk. Ezek gyorsan (néhány hónap alatt) megerősödnek. A megerősödésük után történő esetleges kivágásra az anyanövényhez hasonló robbanásszerű sarjhajtásképzéssel válaszolnak. **Ezért semmiképpen ne kezdjük meg a mechanikus kezelést, ha nem tudunk a kezelt területen 1–2 hetente kaszálni, gyomlálni.**

Felhívjuk a figyelmet, hogy védett természeti területen bármely kezelés csak a természetvédelmi hatóság előzetes engedélyével végezhető.

Bármely inváziós faj visszaszorítása érdekében ingyenes tanácsadásért lehet fordulni az ANP Igazgatóságához

info.anp@t-online.hu
 Illetve a +36 48 506 000
 telefonszámon

Tartalomjegyzék

Mit jelent az „inváziós faj” kifejezés?	1
Kötelezettségek, teendők az inváziós fajokkal kapcsolatban	1
Melyek az Észak-Magyarországon leggyakrabban előforduló inváziós növényfajok?	2
Az inváziós növényfajok visszaszorításának általános szabályai	3
A kanadai aranyvessző (<i>Solidago canadensis</i>) bemutatása és visszaszorításának módszerei	4
Az ártéri keserűfű (<i>Fallopia japonica</i>) bemutatása és visszaszorításának módszerei	6
A selyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) bemutatása és visszaszorításának módszerei	8
A mirigyes bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>) bemutatása és visszaszorításának módszerei	10

Cimlapfotó

**Írta és szerkesztette,
fotókat készítette**

**Kiadja
Felelős kiadó**

Nyomdai munkák

ISBN

mirigyos bálványfa

Visnyovszky Tamás

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
Veress Balázs

Garamond 91 Kft., Eger

978-615-80774-3-9

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság

3758 Jósvafő, Tengersizem oldal 1.

Tel.: 36-48/506-000

Fax: 36-48/506-001

E-mail: info.anp@t-online.hu

Web: www.anp.hu;

anp.nemzetipark.gov.hu

A kiadvány „A természetvédelmi erdőkezelést és a becsérjesedéssel veszélyeztetett védett gyepek rehabilitációját elősegítő infrastruktúra fejlesztése az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság területén” című (KEHOP-4.1.0-15-2016-00051) projekt keretén belül került kiadásra.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
és Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE